

ACC. N:R M. 15665: 1-19.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Karl Svensson Lund*
Härad: *Bava* Berättare: " " "
Socken: *Nerishög* Berättarens yrke: *f. d. lantbr.*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1881* i *Nerishög*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lokal - och personhistoria. s. 1-19.

LuF 117

1/2-61

Skriv endast på denna sida.

Lokal- och personhistoria.

I min barndom berättade vår höstakarl Johan Jönsson från Grevietrak-
ten i socknen, att då Uppåkra kyrka på 1860-70-talet var nybyggd och
hade fått 3 klockor, därav måhända den ena från Flackarps samtidigt
nedrivna kyrka, hade kyrkorådet bestämt, att vid själaringning för en
rik eller stor man skulle ringas med alla 3 klockorna - kanske mot sär-
skild avgift - men eljest endast med 2. Nu bar det sig så, att den förs-
ta gången klockorna skulle tagas i bruk för detta ändamål, skulle sjä-
laringas för en fattig man från fattighuset. Kyrkovärden (?Per Sivers-
son) beordnade emellertid ringarna att ringa med alla 3 klockorna.
"Och", sade han, "låt mig se, att I ringer snyggt och vackert med alla
3 klockorna". Det gjorde de också. Folk strömmade till och ville veta,
vad det var för en stor sockenman, som var död. Jo, det var han i fat-
tighuset. - Tilltaget roade vår höstakarl.

På vår plan c. 1100 meter rakt öster om Nevishögs kyrka hittade min
far på 1890-talet en stor, vackert slipad grön stenyxa och ett tjugotal

Luf 117

år senare jag en liten grovhuggen flintyx. Båda yxorna finns i min ägo.

Under bytiden, då bönderna skulle sköta sitt vårarbete efter ålder-
mannens kommando, hände det en gång, att då min farfar Åke Pehrsson,
då hemmason, kom till sin fars ena åkerfält, var det redan besått av
en granne. Denne hade nämligen stigit upp mycket tidigt om morgonen
och tagit fel på jordrensa. Han ville nu, att Åke skulle så hans jord-
rensa i stället. Detta ville icke Åke, ty det utsäde han fick, hade han
icke velat ha.

I min ungdom talade min far något om "kyrkogrimmen", men jag fick
ingen egentlig uppfattning om vad en sådans bedrifter var.

Han talade också något om utflyttningen och nämnde om, att en kors-
virkeslänga kunde stå i byn om morgonen och på sin nya plats om kvällen.

En gård, Nevishög 2, som ägdes av Anders Ström och som låg c. 200
m rakt öster om kyrkan och på sin urgamla bytomt, nedbrann på c. 1920-
talet och återuppbyggdes ej. Jorden slogs till den stora gården 7 & 9.

Ungefär samtidigt nedbrann gården Nevishög 11, som ej heller åter-

uppbyggdes. Jorden slogs till svärsonens hemman nr 5.

Vid sekelskiftet var E. Bjugg kyrkoherde i Brågarp och Nevishög. Han tyckte om mycken och god mat och blev därför försedd med ganska gott men friskt hull. Han var även ganska grovt byggd. Detta väckte ofta lite löje i församlingarna. Men den historien, som står om honom i Herdaminnen av Carlquist är dock osann. Den har också på grund av min berättelse om händelsen rättats i del 8 av sagda verk.

På 1890-talet fanns en f.d. lantbrukare Per Svensson, som tidigare ägt nr 7 & 9. Hans sysselsättning var att gå omkring till sina vänner och sällskapa. En gång, då han var lite onykter, hade han hjälpts hem av en skollärare Hans Olsson och placerats på en stol vid dörren. Härifrån hade han ramlat ner på golvet. Detta förklarade han för de övriga i sällskapet sålunda: "Olsson har visst satt mig på golvet, för här sitter jag".

En gång på 1840-talet var Karl XIV Johan nere i Tottarpstrakten, troligen på någon militärövning, och höll på landsvägen rådplägning med sitt folk. Min far gick raka vägen förbi och hälsade artigt, vilket

besvarades av den vithårige kungen med ett vänligt honnör. De körde därefter förbi far och stannade igen, varefter samma procedur upprepades.

En gång, kanske på 1890-talet, hade byamännen något slags byastämma, där även kronofogden Theorin och länsman Georg Jönsson i Arlöv var med. En av mannarna - han var inte vältalig men vid detta tillfälle lite talträngd - höll ett s.k. tal till länsmannen och sa i huvudsak: "E de vår länsman, den? De va en graan länsman" o.s.v. många gånger om. "Jaha, så kronofogden, "kanske han har en dotter"? "Ja, de har ja, men hon e gutt". Länsmannen blev blodröd i ansiktet men teg visligen.

Den förnämste förtroendemannen i socknen var Pål Jönsson i Önsvala, kommunalordförande, nämndeman och landstingsman, död 1905, 60 år gammal. Hans ord var nästan som kungsord. När någon tvistade, behövdes endast; "Pål Jönsson sa etc.", så var saken avgjord.

Före honom var "pivvermöllaren" Nils Andersson (Sven Linders far), ägare av den s.k. "Pivvermöllan", kommunens allmänne förtroendeman. Han var också kommunalordförande och nämndeman och säkerligen betydligt

mer begåvad än Pål Jönsson, men han vann ej samma förtroende som denne. Hans karaktär var icke av så lugn bondetyp. Han kunde hånskratta åt personer, som var honom underlägsna. En gång hade en Rasmus Persson valts till en bagatell^pgift, och pivvermöllaren höll med anledning därav ett tal till honom, vari han yttrade: Rasmus har fått en syssla, Rrrasmus etc., Rrrrrasmus etc.

Angående "Holmakroken", ett sankt ställe på gränsen mellan Newishögs och Kyrkheddinge socknar, där en person före dess utdikning skulle ha gått vilse och omkommit och där platsen utmärkts genom en påle på en holme i sankmarken, varav namnet Holmakroken uppkommit, har jag för ett 50-tal år sen skrivit om i Skånska Dagbladet.

Före kyrkoherde Bjuggs tid innehades kyrkoherdeämbetet på 1850-talet av en fältprost Lundius. Han var ett träffande exempel på även hur en präst icke skulle vara. Om honom gick en mängd historier om mycket fult tal i mun, säkerligen i huvudsak sanna. Min mor gick och läste för honom. Dessa historier talade anständigt folk inte gärna om, åtminstone

inte i vilket sällskap som helst. Och de skulle inte heller kunna nedskrivnas här. Som ett mindre anstötligt exempel kan nämnas, att i sins undervisning för konfirmanderna inflickade han minst en gång problemet, hur ofta en man kunde prestera samlag och vilken därför gynnsam kost han då skulle bestå sig med. Det utsades emellertid då i ett betydligt fräckare talesätt än detta. Hans bild i Herdaminnen torde också i någon mån kunna bestyrka hans ovan skildrade karaktär.

I hörnet emellan de båda hemmanen å Nevishög nr 2 och Nevishög nr 5 var i min barndom ett litet mägerhål, stundtals fyllt med vatten. Där hade före min tid en gosse, trots förbud, tagit sig före att bada och därvid drunknat.

En del av de i listan upptagna frågorna torde jag möjligen ha besvarat i min släktbok. Den finns på båda biblioteken samt på landsarkivet.

.oOo.

Forts.

Omkring 1920 innehades en vår granngård, Nevishög 11, av en Anders Andersson. Planen gränsade till såväl vår gård nr 8 som en annan granngård nr 4. nr 11 På gränsen mellan nr 8 och nr 4 hade min far och hans nr 8 nr 4 bröder som pojkar på 1840-talet planterat 2 pilträd. De hörde till vår gård. En vinterdag tog sig A.A. före att hugga ner träden. Jag bråkade inte om det utan bara hämtade hem veden. En tid ^{därefter} berättade han det själv. Sedan, antagligen samma år, han hämtat hem skörden och satt den i stackar, tröskade han den med ångtröska, varvid han, sades det, eldade med pil-knutor, stora rotdelar, Dess lätta gnistor flög bort till stackarna och antände dem och dessa gården, som nedbrann till grunden, som ovan nämnts.

Gården Nevishög nr 10, granngård till min mors fädernehem, nr 12, innehades på 1850-talet av en Nils Andersson. Han uppfödde hästar. En gång hade han fått fler föl, än han kunde vårda. Han sköt då ett av fölen. Mor sa; att han sedan aldrig mer fick "tur" med föl.

Han och hans söner var mycket varsamma med sina pengar. De talade ofta, gång på gång, om "penjene". Han blev också med tiden ganska för-

mögen. Förmögenheten ärvdes av 2 söner och 1 dotter. Den ene sonen Anders dog tämligen ung, och han ärvdes av brodern och systemen. Systemen Else gifte sig, och även hon dog tidigt men efterlämnade en son. Denne dog som barn och ärvdes av sin fader, dit alltså hennes förmögenhet gick. Den andre sonen, Nils, gifte sig också. Han fick 3 barn, vilka emellertid dog ~~före eller~~ ~~och ena dotterns make~~ efter fäderns död tämligen unga och ärvdes av sin moder, dit alltså hans förmögenhet gick. Så vandrade hela den girigt hopsamlade förmögenheten till helt främmande släkter.

Åren 1902-1932 innehades en del av Nevishög 8 av domänintendenten Sven Linders. Han var ganska lik sin fader men ännu mindre av gammaldags bondtyp. En gång hade han fått i uppdrag av en Per Olsson i Önsvala attindriva en nära 10 år gammal revers på 1500 kr., som han då fick hand om. Vid en senare förfrågan av P.O., hur det gick med indrivningen, förklarade han under ett hembesök från riksdagen, att han inte kunde hitta den. - Men så snart reversen blivit 10 år gammal, hittade han den och återlämnade den artigt till ägaren. Det är obekant, vart pengarna tog vägen.

En gång skrev han en köpehandling för en rättrådig och strävsam man, tegelmästaren Per Larsson i Önsvala. Priset var 5500 kr, men L. skrev 5000 kr. Säljaren trodde L. på den tiden och reflekterade inte vidare däröver. Okänt, vart pengarna tog vägen.

För en arbetare, som såväl L. som vi hade till hjälp tillfälligtvis, hade han talat om, att han brukade hjälpa folk med skriyning i deras ärenden. De gav honom då ofta lite småmynt, precis vad de ville, om de gav något till ersättning. En gång hade han fått ett piano o.s.v.

En av mina ännu levande vänner, O.B., nu i Malmö, talade om, att han i sin yngre dagar ville övertaga sin avlidne svärfaders arrendehemman. L. var då domänintendent. Sådana överlåtelser inom släkten brukade myndigheterna alltid bevilja. Detta skulle L. kunna ordna, om han själv fick skriva överlåtelsehandlingen. Men detta ville O.B. själv bestämma. Han tog alltså en annan att skriva och fick inte heller hemmanet.

Själv köpte jag en gång ett äppelträd av honom och utvalde ett rätt vackert sådant. Men L. upptäckte, att det fanns ett annat, som var ska-

dat i ympningen. "Vi tar hellre det här", sa L., "det har bättre rot".
- L. var trädgårdsmästare - Jag gjorde så, och trädet blev inte heller
egentligen större under de 20 år jag hade det, än det var, då jag köp-
te det.

En gång köpte jag 2 dalior, den ena en Krimhilde, av honom. Då han
skulle överlämna dem, bytte han hastigt om etiketterna på dem. "Så",
sa han, "Så ska det vara, så att det blir rätt". Vid ett senare besök
i hans trädgård tillsammans med en vår gemensamme bekant, visade han
honom en Krimhilde, just en sådan, som han bytt bort etiketten på. Jag
nämnde då om den blomma jag fått under samma namn. - Ett sådant avslö-
jande var han föga känslig för.

En gång, när jag skulle hämta ångtröskan, hade han lagt flera stora
grästenar i vägkröken, vilka jag inte brydde mig om att flytta, vilket
allt gjorde, att tröskan körde fast på dem. Sedan de flyttats, blev
passagen fri och tröskan fortsatte, medan L. hade kommit ut och betrak-
tade skådespelet och klandrade andra och nämnde något om åsnor. - Så-
dant skämdes han inte för.

Hans hemman hade före 1822 hört till vårt. Han hade därför sin avdelade gravplats på kyrkogården intill vår. Vår gravplats hade inte plats till mer än 2 gravar i bredd. I den ena, i den, som var längst bort från L:s, hade vi begravt vår avlidne far, den andra platsen var avsedd för vår mor, alltså den, som var närmast L:s. Emellertid dog L:s faster. Vi befarade genast, att L. kunde begrava henne på mors avsedda plats. Men på grund av sjukdom - det var under spanskans tid 1918 - kunde vi inte bevaka den. Så fort vi kunde, for vi till kyrkogården, och då visade det sig, att just det vi befarade, hade han gjort, dock på så sätt, att han hade endast tagit halva platsen men förstört hela. Efter min hänvändelse till kyrkorådet och dettas anmodan till L., flyttade han emelltid kistan. Genom att vår mor levde då, förekom ingen ännu värre situation. - Min far sa en gång om Linders och hans far Nils Andersson: "Allt vad de gör, så går det ut på le-het. Det är le-het så mycket de tar sig till".

En gång hade några barn, den äldste, Kalle, om 13-14 år, gjort någon skada för L. Kalle hade tagit något äpple, och då han sedan jämte and-

ra barn gjort ett dagsverke med rotfruktupptagning för L., hade han inte fått avlöning, när de andra barnen fick. I misshöje häröver hade han, då han gick förbi L:s kvarnruin, med någon slags barnleksak skjuttit sönder någon glasruta på den. I raseri häröver hade L. strax därpå, då han mött Kalle, som då kom cyklande, på landsvägen, tagit fast honom, rist honom, vält honom av cykeln, pryglat honom alldeles våldsamt, misshandlat och sparkat honom. När L. kom hem, berättade han för husfolket: "Nu har jag klått upp Kalle". - "Du hade väl ingenting att slå med"? - "Jag hade dessa här". Och så rörde han händerna och fötterna. Ett vittne berättade sedan: "Han riste han, så jag trodde hoeded. skulle flöed au pågen". Och ett annat vittne: "Han bar sig mycket illa åt med honom. Mycket illa".

En eller ett par dagar därefter fick emellertid L. åderbristning och fördes till Lunds lasarett, där han efter några dagar avled. Därmed undgick han också åtal.

Kalle sa, då L. var på lasarettet, att, då L. kom hem, skulle han fråga honom, om han nu hade fått nog för att han piskade honom.

Själv vågade jag heller aldrig möta L. på samma gångstig på landsvägen utan alltid på den motsatta gångstigen med körbanan emellan, beaktande satsen:

"Man kan sldrig veta, vad en sådan kan ta sig till".

En gång hade han fått i uppdrag av min far att förnya en inteckning

på en Westerdal i Nevishögs Bet. Denne hade 2 jordlotter. Reversen var skriven till 6 % och intecknad i båda jordlotterna. När L. sedan efter fullbordat värv genom sin hustru lämnade inteckningen, visade det sig, att han hade skrivit om reversen till 5 % och tagit inteckning i endast den ena jordlotten samt givetvis dödat den gamla inteckningen. Detta var då ingenting att göra åt. Far fick emellertid igen det huvudsakliga.

När far var död, ville han gärna hålla bouppteckningen efter honom och stannade, säkerligen för den skull, hemma från riksdagens öppnande 2 dagar för att vara med på begravningen. Men det ^(hålla bouppteckningen) fick han inte.

En vår granne A. Karlkvist, en rättrådig, hjälpsam och strävsam gammal småbrukare, hade en gång anförtrott L. något för honom viktigt uppdrag, varav resultatet blev alldeles överraskande gålet. När därför K. därefter berättade det för oss, tillade han: "Jag förstod det ju inte, han skulle ju förstå det".

I sin ungdom var L. vegetarian och motståndare till en effektiv värnpliktstjänstgöring. Under sin värnpliktstjänstgöring hände det

också, att han svimmade i ledet, varför han lyckligtvis blev hemsänd.

En tid var L. ordförande i fastighetstaxeringsnämnden. Vid föredragningen av ärendena tog ^{han} en grupp här och en annan där och satte in efter varandra. Då kommunalordföranden påpekade, att det kunde bli besvärligt för honom, då han skulle skriva ut skattelapparna, att följa 3 olika längder samtidigt, genmälde L.: "Det ändrar de där uppe". Men det gjorde de inte, utan längderna blev som L. hade ordnat dem.

Det var därför helt analogt med allt detta L. som jordbruksminister 1926 inställde landets sockerbetsodling.

Det är därför inte heller att undra över, att han emellanåt måste resa bort till hälsoorter, såsom i Tyskland och i Sködsborg, där han tidvis vistades.

Även om det ovannämnda är en ytterst ringa del av hans bravader, torde det dock i någon mån kunna belysa hans strävan och sinnelag.

Om hemmajuristen Lars Perssons i Kyrkheddinge släktskapsförhållande till Linders har gått många historier, vilka jag emellertid här förbi-

går. Men så mycket kan jag säga, att ^{han} gifte sig med Linders syster Ingrid, när hon var över 50 år. L.P:s juridiska knep räddade honom visserligen från ett långvarigt fängelsestraff, men för ett mindre räckte de ej.

En gång till en kyrkohögtid, troligen 1 advent, på 1860-talet hade kyrkoherden, antagligen Centervall, för att få högmässan lite festligare, bett församlingarna om att bilda en kyrkokör. Detta gjorde de, och min far utsågs att leda den. Man hade samlat ihop en del tillfälliga sångare och tyckte sig då inte vilja gå förbi församlingens klockare Olsson, som dock ej var spelkunnig. Denne var vid sångens, Hossiana, framförande som så ofta onykter. Han tog därför oriktig ton och hade så när förstört hela kören, vilket dock min far med yttersta möda fick avvärjt.

Under 1870-talet skulle min far köpa en häst. En bra sådan skulle säljas på en auktion i närheten, troligen i Kyrkneddinge. Han bad då sin bror Håkan att vara honom behjälplig vid köpet. Men när hästen ropades upp, bjöd Håkan på den, och far, som icke ville bjuda över bro-

dern, gick miste om den. Denne inbringade sedan Håkan nästan dubbla pengar.

Under 1890-talet hade Lorentz Nilsson på Torreberga en ladufogde, Schönbeck. När denne skulle forsla hem spannmålen från vängen, där den tröskats, föll en säck sådan av vagnen mitt för gårdssmeden Anderssons bostad och åkte in där. Detta föranledde, att både ladufogden och smeden fick avsked från gården.

Arkitekt Carl Andréén samarbetade intensivt med kyrkoherde Nordstrand och andra präster, särskilt vid prästgårds- och skolbygge. Han var på 1930-talet ordförande i Staffanstorps EFS Missionsförening och anordnade mötena där. De försiggick vanligen enligt fastställt program i flera dagar i följd. En gång hade kyrkoherden utsatts på en bestämd dag och en etiopisk svenskvigd präst dagen därpå. Folk var mycket intresserade av att höra etiopern och hade därför fullsatt salen. Men när tiden för etiopern var inne, gick kyrkoherden helt obesvärad upp i pulkärestolen och höll sin predikan. - Etiopern hade nämligen hållit sitt anförande dagen innan på för kyrkoherden utsatt tid och för ett

mindre antal åhörare. Det var kyrkoherden, som fick den stora åhörarskaran. Hos åhörarna väckte tilltaget harm, som borttog en del av uppbyggelseintrycket.

En gång hade han bestämt söndagsskolans julfest till en viss dag. Inpå tiden ändrade han den under förevändning, att hans lilla 3-4-åriga dotter hade ^{blivit} sjuk. Därför måste hela julfesten inställas. Han var mycket inställd för ideliga ändringar. Förmodligen ville han pröva folks tålamod.

En gång, då jag och även Andréen var med i kyrkorådet, behandlades en fråga om insamling på listor, som kommit från högre håll, kanske från Diakonistyrelsen, och som beräknades kunna inbringa 2 millioner kronor för hela riket. Vi ledamöter fick var sin lista och var sitt distrikt att arbeta i. Jag fick sydöstra delen av Nevishögs by och Torreberga gård, kyrkoherden sockerfabriksherrarna och Andréen Stans-torps by o.s.v. Jag fick 70 kr. på min lista, kyrkoherden c. 60 och Andréen c. 20 kr. Men då kyrkoherden från predikstolen uppläste resultatet av insamlingen blev ordningen en helt annan. Den ljud: Kyrko-

herde Nordstrands och Andréns lista 80 kronor, Karl Åkessons lista 70 kr o.s.v. Motivet till omkastningen skulle ingen begripa.

Ett halvår senare kom en något liknande lista. Jag blev med acklamation utsedd att gå omkring med den. Men vis av erfarenheten lade jag endast 2 kronor på listan och återlämnade den därpå till kyrkoherden. Sen hörde jag aldrig mer av någon lista.

En gång hade ett kyrkorådsväl utfallit till ena väljaregruppens nackdel. Den överklagade valet under åberopande av att såmmliga röstsedlar hade obestämda - ehuru tillräckligt välförstådda - namn och att dessa röstsedlar, som borde förklaras ogiltiga, kunde inverka på valets utgång. Domkapitlet följde denna tankegång - förmodligen i samförstånd med kyrkoherden - och upphävde valet.

Då jag ämnade överklaga domkapitlets utslag, bad jag kyrkoherde Nordstrand under expeditionstiden på fredagen före den onsdag, då besvärstiden utgick, att få ta del av utslaget. Men han kunde inte hitta det, förmodligen ville han därmed förhindra ett överklagande.

Men när jag direkt därifrån cyklat till domkapitlets expedition och där sagt orsaken till mitt besök där och börjat skriva av utslaget, hittade han det och ringde därpå omedelbart till mitt hem och meddelade det. Men då behövde jag det inte. Jag överklagade utslaget under motivering, att då min röstsedel ostridigt var riktig, skulle den under alla förhållande gälla, även om jag ensam skulle tillsätta kyrkoråd. Högsta rätten biföll besvären.

Detta måste kyrkoherden foga sig i.

Men fanns det då icke hederligare, vänliga och osjälviska människor också? Jo, många, många, men de bråkade inte.

.oOo.